

zgodnjo vrste. Vipavci naj bi se vendar uže odločili ter začeli pridelovati prav zgodnjega namiznega grozdja toliko, kolikor ga pridelujejo po Tirolskem in sedaj tudi uže po Primorskem. V sadni trgovini je zgodnje grozdje najbolj cenjeno blago. Za vino porabljeno grozdje ne da nikdar toliko dohodka nego sveže prodano grozdje. Vipavci naj bi zato po svojih najboljših legah pridelovali prav zgodnje grozdje, kakor: avguštano, muškatelec, portugalko, rdeči in hrustljavi španjol, zgodnji rdeči veltlinec itd. V Vipavski in Vremski dolini more lepe in velike dohodke donášati tudi češnja. Češnja je prvi sad, zato si ga vsak želi, in čim zgodnejše so češnje, tem več so vredne. Želeti je, da bi po imenovanih krajih bolj razširili zgodnje vrste češenj, kakeršne so Klosterneuburška, Dornberška in Rihenberška. Tudi poznejše vrste češenj naj Vipavci pridno sade, saj jih morejo še vedno poprej prinesiti na prodaj, nego drugi kraji svoje najzgodnejše; take češnje so: rdeča in bela mehkužnica, pisana hrustavka ali cepljenka. Zadnja češnja sicer ni posebno dobra v jed, a je najboljša za kandite in za vkuhanje, priporočam jo pa zato Vipavcem, ker jo je prav lahko prodati v tovarno za kandite. Pisatelj tega članka je skupoval na Slapu več let češnje, a pisanih hrustavk ni dobil nikdar dovolj. Posebno lepe pisane hrustavke imajo po Dolenjskem (koder jih imenujejo bajnkiršen.) Vipavci in Vremci naj si priskrbe cepičev teh vrst z Dolenjskega; čudili se bodo debelosti te doleajske češnje.

Za Vipavsko in Vremsko dolino je pa velike važnosti tudi marelica, ker je kakor ustvarjena za te kraje. Marelica tem bolj rodi, čim bolj vetrno je. Burja je sicer skoraj vedno škodljiva, vendar je marelici koristna. Marelica ima pa za burjaste kraje tudi to dobro lastnost, da se sad kaj trdno drži. Končno so pa marelice v sadni kupčiji močno zahtevano blago, in zato morem prav živo priporočati Vipavcem in Vremcem, naj pridno vzgojujejo to sadno pleme.

Govor državnega poslanca in odbornika c. kr. kmet. družbe kranjske dr. Poklukarja

v državnem zboru dne 17. maja 1888.

Gospod dr. Poklukar je po splošni obravnavi proračuna kmetijskega ministerstva govor svoj tako le nadaljeval: Po teh splošnih opomnjah hočem, ker mi je dolžnost, nadrobneje govoriti o razmerah dežele, ki me je semkaj poslala. Gospodarskih vprašanj ni moči drugače razpravljati, nego da natančno razloži razmere svoje okolice, kdor jih pozna, in ono poudarja, za kar upa pomoči in zboljšanja. S tega stališča se moram strinjati s stvarnimi razpravami g. predgovornika. Sicer pa smem trditi, da smo na Kranjskem, dasi smo razdeljeni v politični stranki, vendar popolnoma edini v gospodarskih vprašanjih, in mogoče je to uzrok, da smo odstranili nekatera težka bremena, ki so nas trla, dokler nismo

uredili zemljiškega davka. V kmetijski družbi se prav dobro sporazumevata nasprotni si stranki in o stvareh razpravljata stvarno. Želel bi, da bi tako bilo po vsej državi na korist poljedelstvu. (Dobro! na desnici.)

Prehajajoč na posamezne gospodarske razmere na Kranjskem, smem se sklicevati na to, da so večini gospodov znane zemljepisne, oziroma krajevne razmere dežele naše. Mnogo gospodov se je gotovo že po železnici vozilo skozi deželo. Od Zidanega mosta do Divače vidi se velik del dežele, in človeku se lahko vtisne podoba o njej. Imamo od Podkorena na koroški meji pa doli do Jesenic na hrvatski meji Savo, kateri je bila struga, koder je širša, stoletja in stoletja zasuta. Tako n. pr. nahajamo od Kranja pa do Zaloga, kjer se struga stisne skoraj brez presledka veliko peščeno polje z rodovitno zemljo, ki je komaj slab pedenj debela. Po drugi strani imamo veliko gorovje. S oraj ves okraj radovljiški, loški, kočevski in velik del krškega in črnomaljskega so v visokih gorah, ali pa je kraško gorovje, kakor od Postojine do Kolpe.

Po drugod so naši zemlji nevarne povodnji, ali pa je močvirje, in to provzročuje deželi težavna in draga gospodarska dela.

Spominam gospodo najprvo velikega ljubljanskega barja, nižav pri Planini, Cerknici, Loži, Račni, Ribnici, Dobropolji in spodnje krške doline, da imate podobo o velikih gospodarskih nalogah, katere moramo zvršiti. To sem hotel v obče omeniti.

Ko prehajam na posamezne stroke, o katerih hočem pri tej priliki visokemu ministerstvu razložiti želje svoje, pričenam najprvo s poukom.

Tudi o tem sem prepričan, da govorim po mislih vseh tovarišev iz dežele naše, ker ponavljam le sklepe deželnega zbora, ki isto izrekajo, če se zahvaljujem visoki vladi za podporo, ki jo je sedanje poljedelsko ministerstvo dovolilo za ustanovitev in vzdrževanje sadjarske in vinarske šole na Slapu in pozneje za ustanovitev vinarske in sadjarske šole v Grmu pri Novem mestu. (Dobro! Dobro! na desnici.) Želim, da bi nas visoko poljedelsko ministerstvo toliko podpiralo tudi v prihodnje, in da bi v zvezi z vinarsko šolo porabila proti trtni uši vse pripomočke, ki se sedaj znani za najboljše.

Prodavanja popotnega učitelja po deželi pozdravlja ljudstvo z veseljem, in kar je po mojih mislih največ vredno, to je, ko popotni učitelj ob enem nadzoruje šolske vrtove po deželi. Sadjarstvo je šele v povojih, a vendar že kaže najboljši sad; in ker je treba šolske vrtove izročati ravno učiteljem, ki se jim le tedaj speši delo, ako razumejo sadjarstvo, prehajam takoj na veliko važnost sadjarstva po učiteljskih pripravnicah. V zadnjem času so se razmere na ljubljanski pripravnici v tem oziru vzboljšale;*) želim pa, da bi se Nj. ekselencija gospod poljedelski minister glede na to dogovoril z gospodom naučnim ministrom in obračal največo pozornost na ta predmet po učiteljskih pripravnicah.

*) Kolikor je nam znano, so se še poslabšale.

Zogotavljam Vas, gospoda, in oni, ki so potovali po deželi, gotovo so se prepričali, da ena sama oseba v občini more z živo besedo, z dobrim vzgledom, s poukom o sadnem drevju več storiti za sadjarstvo, nego sto najlepših in najbolje pisanih knjig ali časnikov. (Prav res! na desnici.) Po skupnem trudu visoke vlade, deželnega zastopa in občin utegnemo morda kedaj z našim sadjarstvom dospeti tako daleč, da bodo tudi naše ceste obsajene s sadnim drevjem, kar bo zvišalo lepoto krajev, in kar je prvo, brez posebnih troškov, tudi dohodke.

Ker sem že pri pouku, dolžnost mi je še na ene reči spomniti Nj. ekscelencijo. To je resolucija, ki jo je lansko leto stavil moj tovariš, zastopnik tržaški gospod Nabergoj, glede dovoljenja treh ali štirih ustanov za sinove poljedelcev z okolice tržaške, da bi obiskovali poljedelsko šolo v Gorici. Upam, da se bo Nj. ekscelencija ozirala na to željo, ki je bila lansko leto obširno utemeljena.

Prehajam sedaj na rastlinarstvo, in tu je najprvo vprašanje o vinarstvu, sadjarstvu in zelenjadarstvu, oziroma nadomestilu za vinarstvo proti trtni uši. O tem ne morem sedaj obširno govoriti, pa mi tudi ni treba, ker eden mojih tovarišev že tako namerja o tem predmetu obširneje govoriti. (Dobro! Dobro! na desnici).

Glede gozdnega nadzoroovanja ne morem družega omeniti, nego da izražam željo, da bi Nj. ekscelencija sedanje postavno ustanovljeno društvo za pogozdovanje Krasa podpirala z vsemi sredstvi ter po možnosti pomnožila nadzorovalno osebje. Veče število osebja je v zadnjih letih imelo toli dobre nasledke, da smo njegov vpliv na naše gozdarstvo tudi mi izpoznali; zato prosim Nj. ekscelencije, naj bi tudi pri nas vpeljal normalno število nadzorovalnega osebja.

(Dalje prihodnjič)

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Občni zbor za l. 1887. dne 14. junija t. l. v Ljubljani.

Zborovanje je vodil namestu bolnega predsednika gospoda grofa Thurna družbeni podpredsednik Jos. Fr. Seunig. Navzočni so bili od vis. c. kr. deželne vlade gospod deželni predsednik baron Winkler ter vladna svetnika gospoda Dralka in Globočnik. Deželni odbor je zastopal namestnik deželnega glavarja v deželnem odboru gospod cesarski svetnik Murnik; bili so pa navzočni tudi še deželni odborniki gg. Detela, Dežman in dr. Vošnjak.

Udov je prišlo na zbor preko 80, katerih je bilo $\frac{3}{4}$ vnanjih, kar je najboljši dokaz, da se živahno za družbo zanimajo po vsej deželi. Izmed vnanjih podružnic bile

so razen štirih zastopane vse, in še celo oddaljena Metlika je poslala svojega zastopnika.

Predsednik g. Seunig je pričel zborovanje tako:

Slavni zbor! Ker je družbeni predsednik gospod Thurn žalibog nevarno obolel, imam jaz čast predsedovati temu občnemu zboru, katerega s tem pričujem. Pred vsem pozdravljam v imenu glavnega odbora vse došle ude, posebno pa visokorodnega gospoda deželnega predsednika barona Winklerja, katerega ob tej priliki prosim, naj blagovoli naše sklepe blagohotno uvaževati in, ako bode potrebno, na odločilnem mestu tudi priporočati. Pozdravljam tudi c. kr. vladnega svetnika Dralko in tudi zastopnika slavnega deželnega odbora gospoda cesarskega svetnika Murnika

Slavni zbor! Iz upravnškega poročila morete razvideti odborovo delovanje, katero je bilo, vsaj po mojem mnenju, uspešno, zlasti ako uvažujete skromne društvene sile in kmetom neprijazne časovne razmere. Upajmo pa, da nastanejo za kmetijstvo kmalu boljši časi, za kar bodo gotovo skrbeli visoka vlada in deželni zastop, pa tudi poedini kmetovalci, ako se navdušimo za gaslo našega presvetlega cesarja: „Z združenimi močmi!“ (Dobro! Slava!)

Predno prestopimo na dnevni red, usojam si v ime glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe kranjske staviti naslednji preklog, naj slavni občni zbor sklene: „V proslavo štiridesetletnega vladanja Njega veličastva presvetlega cesarja Frana Josipa I. sklene občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske, da družba priredi v začetku oktobra meseca deželno sadno razstavo v Ljubljani.“ Gospod cesarski svetnik bode predlog utemeljil.

Deželni odbornik gosp. Murnik utemeljuje predlog z daljšim govorom, rekši: Deželni zastop, občina stolnega mesta, občine po deželi, z eno besedo vsa dežela se pripravlja 40letnico našega presvetlega cesarja Frana Josipa I. praznovati. Vsi se pripravljajo na ta praznik in hote 40letnico praznovati po zmislu Najvišje želje le z dobrodelnimi ustanovami, s podporo ubožcev, v korist šolstvu, z zasajanjem sadnega drevja itd. Tudi glavni odbor misli, da bi kmetijska družba primerno praznovala 40letnico z deželno sadno razstavo. Pri tej priliki se je nam spominati svojega preljubljenega cesarja in premilostnega vladarja kateri je neizmerno veliko storil za kmetijski stan. Spominajmo se le cesarskega patenta z dne 4. marcija 1849 o zvršitvi zakona, zadevajočega odpravo tlake, in razbremenjenje zemljišč, spominajmo se že od l. 1860. trajajoče ustave, spominajmo se pravic, katere smo v tem času dobili. Za vladanja presvetlega cesarja ustanovilo se je posebno ministerstvo, to je c. kr. poljedelsko ministerstvo, katero po vsej moči skrbi za povzdigo kmetijstva in gozdarstva, katero podeljuje podpore za plemensko govejo živino, za povzdigo konjske, ovčje reje itd. Naša družba razdeljuje razne podpore, napravlja razne razstave, in da more to, zahvaljevati se imamo osobito c. kr. kmetijskemu ministerstvu. Za vladanje našega presvetlega cesarja razširil se je pouk o kmetijstvu po naših ljudskih šolah in

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70. kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 18. julija 1888.

Obseg: Katera sadna plemena in katere vrste izmed njih naj pomnožujemo. — Govor poslanca dr. Poklukarja. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Sadni razstavi v Ljubljani in na Dunaji. — Nasledki „šnopsa“. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Govor poslanca Kluna. — Naši dopisi. — Noviĉar. —

Gospodarske stvari.**Katera sadna plemena in katere vrste izmed njih naj pomnožujemo.**

Spisal Rihard Dolenc.

II.

Vipavci in Vremci naj bi pa ne imeli le posameznih mareličnih drevesec, temveĉ veĉe skupne nasade, in sicer na vetrni legi v zemlji, katero naj ĉez in ĉez, kakor vinograd, globoko prekopljejo. Kaj dobre vrste marelične so: Najzgodnejša šio marelica, nekoliko poznejša klosterneuburška in bolj pozna, debela, navadna vipavska marelica ali omrlin. Poslednja je za veliko kupĉijo še najveĉ vredna. Vse druge vrste, in naj imajo še tako lepa imena, niso prav nič boljše od navedenih, ali pa so še slabše.

Za Vipavsko in vremsko dolino priporočena je tudi breskev. Breskev je v sadni trgovini tudi zelo cenjena, ako pride zgodaj na prodaj, poznejše vrste pa so malo ali nič cenjene. Zgodnje vrste breskev so: Najzgodnejša Lujiza, urhovka, magdalenka in kraljica Sofija. Imenovane vrste so platenice (po dolenski kalanke), a niso kostenice (po dolenski durancije). Za kostenico ne marajo v veliki sadni kupĉiji proti severu na pr. v Gradci, na Dunaji itd., zato nimajo tam cene. Najzgodnejša Lujiza je popolnoma zrela tako mehka, da je ni prevažati. Urhovka ima pa to slabo lastnost, da je nje plod na solnĉni strani uže popolnoma dozorel, kadar je na senĉni strani še ĉisto trd. Na Goriškem, t. j. okolo Dornberga in Rihenberga pa imajo razen navedenih vrst še druge, menda s Francoskega vpeljane. Kaj prav bi bilo, ĉe bi kedaj, kadar so breskve zrele, katera kmetijska družba, bodi si kranjska v Vipavi, ali pa goriška kje na Goriškem razstavila breskve. Tako bi izpoznali vrste, katere bi lahko za nasaditev priporočali, in uspeh

razstave bi bil gotovo toliko vreden, kolikor bi njena prireditelj stala.

Za imenovane kraje priporočena sadna vrsta je rinklo, raben je pa le beli ali zeleni rinklo, višnjavi ima malo cene. Rinklo niso toliko sveži za užitek, kolikor vkuhani, zato pa ne smeje na trg hoditi popolnoma zreli, ampak še prav zeleni.

Vzlic temu, da so omenjena sadna plemena za Vipavsko in Vremsko dolino velike vaŹnosti, vendar so zelo zanemarjena. V Vremenski dolini vsega tega skoraj nič ni. To napako bi morali popraviti šolski vrti v Vremenski dolini.

Jabolka so za Vipavsko dolino kaj malega pomena, tam je podnebje pregorko in presuho. V kupĉiji imajo vrednost le zimska jabolka, v Vipavski dolini zore pa uže zgodaj jeseni, tako je na pr. zimska zlata parmena v Vipavi precej zgodnja vrsta. Gospod Fr. Kavĉiĉ v Šent Vidn nad Vipavo je naredil poskušnjo z modenskim jabolkom (pomo di Modena), a je našel, da priĉne ta vrsta roditi šele ĉez 12 let in da res pozno zori, a da je za kupĉijo malovredna, drobna jabolka. Pisatelj teh vrstic je v Vipavski dolini poskusil tirolski roŹmarinĉek. A tudi ta poskušnja se ni obnesla. Priporočam torej, naj Vipavci ne sade za veliko trgovino jablan, ker uspeha ne bodo imeli. Bolje se v Vremenski dolini sponašajo jabolka.

Govor drŹavnega poslanca in odbornika c. kr. kmet. družbe kranjske dr. Poklukarja

v drŹavnem zboru dne 17. maja 1888.

(Dalje.)

Na slabejšem je pri nas Źivinoreja. Res je, da so bile pred leti prav izdatne podpore, in da se je vpeljalo mnogo plemenske Źivine. Priznavam, da se je v tem oziru nekaj vzboljšalo. Mnoge razstave so dokazale, da

imamo mnogo dobre plemenske živine. Toda neke napake ovirajo povzdigo živinoreje. Imamo namreč postavo za povzdigo živinoreje, ki pa je vsled nesrečnega dostavka pri posvetovanji v deželnem zboru skoraj brezuspešna. V dotičnem odseku je bilo namreč nasvetovano, da mora vsaka občina za gotovo število krav imeti plemenskega bika. Neki govornik z nasprotne strani pa je rekel, ali je bil poreden ali pa slabo poučen — da bi s tem vzbudili nevoljo po deželi, ko bi namreč silili občine; nasvetoval je dostavek, da je na voljo dano posameznim občinam. Nasledek je bil ta, da je bila postava brez uspeha. Sedaj se pripravlja nova postava, kakor sem slišal iz ust gospoda deželnega predsednika, s katero se bo odpomoglo temu in drugim nedostatkom; Nj. ekselencije pa prosim, naj bi pospeševal postanek te postave, kar bo gotovo storil tudi deželni zbor.

Draga velika napaka, ki ovira našo živinorejo, je ta, da se poizgubi skoraj vsa mlada živina najboljših vrst: ker ni blizu kupca, prodajajo največ mesarjem, in tako ima dežela kvar. Po mojih mislih pa bi se te dve točki dali združiti, namreč kako bi pomagali občinam, da bi po ceni dobivale plemenskih bikov, in pa rešili dobro plemensko živino za rejo. Mislim, da bi se to ne dalo težko zvršiti, ko bi se sklenila postava, da mora vsaka občina imeti plemenske bika za določeno število krav. Ker pa ne moremo siliti občin, da bi delale dolgove in si kupovale drage plemenske bika, in ker tudi država ne more kupiti s podporami zadostnega števila bikov: pomagalo bi se morda s tem, ko bi se ustanovili kaki dve središči, n. pr. v Ljubljani in na kmetijski šoli v Grmu pri Novem mestu; tu bi morali sprejemati mlado živino od živinorejcev, ki imajo čisto pleme, ter jo prepuščati onim živinorejcem, ki se za njo oglašajo, oziroma občinam, ki bi si jo po postavi morale priskrbeti. Troški ne bodo veliki, in po mojih mislih se sredstva ravnajo po potrebi; sredstvo bi bilo prav preprosto, ko bi se določila srednja cena v deželi. Zavod prevzame vsako mlado lepo živino tega plemena $\frac{1}{2}$ po 36 ali 40 kr., kakor to delajo nekateri graščaki na Nižeavstrijskem in Ogerskem. Treba bi bilo le podpor za prevažanje in za krmo te mlade živine od sprejema do predaje živinorejcu, oziroma občini. Mislim, da bi to bilo na korist živinoreji. Sploh pa bodo izrekli svoje mnenje in najbolje poskrbeli za povzdigo živinoreje možje, ki imajo v tem izkušnje.

Ker sem ravno pri živinoreji, omenil bi še ribarstva ter pristavil, da smo v našem deželnem zboru po dolgem posvetovanji potrdili ribiško postavo. Držali smo se največ vladne predloge, naj bi se podpiralo ribarstvo povsod onod, koder se more brez posebne škode tovarnam pa obrtnim in poljedeljskim podjetjem, ki leže ob vodi. Ta postava bo imela velik uspeh, kadar bo politično oblastvo napravilo in uredilo okrožja. Po postavi, ki je predložena bilo bi namreč mogoče, da bi se ustanovil upravni aparat, ki bi ne bil v nikakeršni razmeri z delom, ki bi ga moral opravljati. Pri posvetovanji o dotičnem paragrafu smo tudi povedali svoje

mnenje. Pri nas bi bilo dobro, ko bi se ribarski odbor pridružil kmetijski družbi. (Prav res! na desnici.) Ako se to zgodi, potem bodo troški majhni, in izvršitev s pomočjo kmetijskih podružnic jako lahka. Treba je ena ali dveh nadzorovalnih oseb, in vse drugo se lahko zvrši po ceni s pomočjo kmetijske družbe.

Enaka velja o rakah. Krški raki, ki so sloveli za najboljše, izginili so sedaj. Na tisoče denarja je prihajalo za rase v deželo, in ljudje so več dobivali za rake nego za poljske pridelke, a sedaj ni po vsej Krki od Save do vasi Krke, kjer se pričenjajo slapovi, nobenega raka. O tem so strokovnjaki raznih misli.

Domači raki, ki so še po deželi, so pa povsod po viših vodah, ki so ločene od dolnjega teka; tako jih je še v račenski in ribniški vodi, po Kočevskem in obilo v cerkniškem jezeru — okuženi so po trditvi nekaterih strokovnjakov že, in tudi poginejo, če pridejo v drugo vodo.

Dobiti bi morali torej plemenskih rakov vnanjih. Tega strokovnega vprašanja jaz ne bom rešil, toda raki so za naše vode tolike važnosti, da priporočam to važno gospodarsko vprašanje Nj. ekselenciji in prosim, naj bi o priliki poljedelsko ministerstvo opozilo na to stvar ali pa dovolilo malo podporo; velike podpore tako ne prosimo, ker je stvar premalenkostna.

(Dalje prihodnjič)

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Občni zbor za l. 1887. dne 14. junija t. l. v Ljubljani.

(Dalje.)

Tajnik gospod Pirc poroča o delovanju društvenem v l. 1887. Delovanje je bilo kaj veselo, posebno pa je število udov naraslo in je sedaj številko 1000 že prekoračilo. Leto 1887. je družba imela 21 častnih, 26 dopisujočih in 826 dejanskih članov. Tudi 27 podružnic deluje jako uspešno in veselo po deželi. Govornik se potem spomina umrlih društvenikov, kateri so: Anton Wester, posestnik in župan v Bledu; Anton Jansekovič, okrajni zdravnik na Vrhniki; Ivan Kavčič, posestnik na Razdrtem; Martin Šlibar, dekan na Vrhniki; Ivan Perles, pivarnar v Ljubljani; dr. Fran Schiffrer, c. kr. profesor in c. kr. zdravstveni svetnik v Ljubljani; Josip Maier, graščak v Loži pri Vipavi; Lavoslav Dekleva, posestnik v Bujah; Anton Zorc, župnik v Mokronogu; Anton Dejak, veleposestnik v Hrpeljah; Ernest Faber, veliki gozdar v Kočevji in Simon Pakiž, posestnik v Jurjevici, in nasvetuje, da zborovalci vstanejo v znamenje sočutja. (Zgodi se.) Potem naglašja, kako uspešno sta c. kr. kmetijsko ministerstvo in deželni zbor podpirala l. 1887. namere kmetijske družbe kranjske s subvencijam, in nasvetuje, da se izreče c. kr. vladi in deželnemu odboru zahvala. (Zbor pritrdi z dobroklici).

grizujejo k siru hruško in radi drago plačujejo dobre. V Trstu so po zimi dobre hruške po 10 kr. ena. Prav fine zimske hruševe vrste bi bile nastopne: Koperčarica, zimska gosposka, virgoleza. Za kuho so priporočene: navadna belvil-hruška (katera je močno kutni podobna) in funtarica. Vse te vrste so kaj rodne in rabne.

V Trstu je pa zelo lahko prodati tudi kutne in še zelo drago, ker jih tam potrebujejo zelo veliko, a dobivajo jih od daleč. Torej Vipavci in Vremci, sadite tudi vi kutne, saj jih niti požlahtnjevati ni treba.

Za drugi, glede sadjarstva različni del naše dežele, za Pivko in Rovte, pač ni drugo sadje priporočeno, nego jabolka za kupčijo in moštno sadje. Jabolka rode po teh krajih prav dobro in obilno, ako so vsajene prave vrste. Ravno glede vrst pa je še slabo na Pivki in v Rovtah. Kmetovalci po teh krajih mislijo, da fine vrste ne uspevajo pri njih dobro. Naj se gredo Rovtarji prepričati v Idrijsko okolico. Pivčani pa k gosp. Hinko Kavčiču na Razdrto, in videli bodo, kako lepo sadje se da pridelavati v Rovtah, oziroma na Pivki. Prva skrb naj bode sadjarjem teh krajev v pomnoževanje izkušenih dobrih in finih jabolčnih vrst, katere posebno ugajajo za tržaško sadno kupčijo.

Govor državnega poslanca in odbornika c. kr. kmet. družbe kranjske dr. Poklukarja

v državnem zboru dne 17. maja 1888.

(Konec.)

Še nekaj bi opomnil, kar pa sicer spada k živinoreji. To je vodno vprašanje na našem Krasu. Kolikor se spominam iz obravnav c. kr. kmetijske družbe kranjske, dovoljevalo je prejšnja leta poljedelsko ministerstvo velike vsote za vodnjake in vodovode, posebno kot napajališča, ker po nekaterih krajih kraških primanjkuje vode živini in ljudem, na katere se moremo vendar tudi ozirati. Poskušali so torej tam kopati vodnjake.

V mnogih slučajih so bile podpore jako koristne, toda voda po vodnjakih je še vedno dvomnega zdravja za živino, še bolj pa za ljudi; slišal sem in mislim, da je resnica, da poskušajo ravno po posredovanji poljedelskega ministerstva v Mavnici na Krasu napraviti nov vodnjak. Ako se ta poskušnja obnese, priporočam Nj. ekselenciji, naj ne pozabi nobenega kraja na Krasu od Divače doli do Kolpe in naj pomaga z besedo in dejanjem revnim Kraševcem.

Sedaj prehajam k zadnjem predmetu svojega govora, to so melioracije. Kakor sem že prej po vnanjosti dežele Kranjske pojasnil, je to v naši deželi najvažnejši gospodarsko vprašanje, katero moramo še rešiti. Reševanje se je s pomočjo poljedelskega ministerstva že pričelo, in tudi priprave za prva melioracijska dela so že gotove.

Najprvo naj omenim najnovejših in nekoliko že gotovih. Uravnavanje Save v gorenjem teku njenem nad

Korenem pod Trbižem je deloma že gotovo; dotična deželna postava je sklenjena, in denar je dovoljen. O tem ne bom dalje govoril, ampak le opozoril visoko vlado, da z uravnanjem gorenjega teka ni še rešena naloga; Sava se mora vsaj do Jesenic še uravnati, sicer so vasi ob Savi in polje do Jesenic v vedni nevarnosti.

Kakor se je pričelo z gorenjo Savo, tako bo treba uravnati tudi nekatere daljave bohinjske Save, oziroma dotoke Radone. Pričeli so tudi že uravnavati Močilnik, hudournik v Vipavi. Pri proračunu so bili preveč varčni in uspeh je pokazal, da se narejene naprave niso obdržale proti moči hudournikovi. Dalje je vprašanje o uravnavanji Krke, ker je treba veliko planjavo ob doljenem teku usušiti; o napravah proti povodnjim je že obširno govoril v deželnem zboru častiti moj tovariš g. Šuklje, zato ne bom dalje govoril. Uravnavanje Mirne, ki teče po mokronoški dolini in se pri Sevnici izteka v Savo, bilo je tudi že predmet posvetovanju deželnega zbora, zato ne bom o tem več govoril.

O osuševanji ljubljanskega barja pa moram več omeniti. Umevno je, da raste nevolja posestnikov po barji, kolikor večja je nevarnost od povodnj; poročila o letošnji povodnji bila so tako žalostna, da bi bilo že čas pričeti z osuševanjem. (Prav res! na desnici.) Kolikor sem zvedel iz časnikov — ker nisem bil v Ljubljani, ko so se vršile obravnave — sklenili so deželna vlada, deželni odbor in zastopniki poljedelskega ministerstva, da je treba najprvo zajeziti potoke ki se izlivajo v Ljubljano in v ljubljansko barje in potem znižati strugo Ljubljani. S prvim delom sklepa sem zadovoljen, če se tako glasi.

Mislil pa, da bi se lahko znižala struga reki vsaj od Vodmota proti prisilni delalnici. Tako bi se po mojem mnenju zmanjšale velike povodnji, kakeršne so bile letos.

Jaz bi v tem vprašanji visokemu poljedelskemu ministerstvu priporočal hitrejše delo, ker sem kot član odbora za osuševanje barja popolnoma prepričan, da je odbor vse vodstvo te stvari prepustil poljedelskemu ministerstvu, oziroma visoki vladi, in je še vselej potrebil, kar pospešuje to vprašanje.

Da je vprašanje velike važnosti, razvidi se iz tega, da je v proračunu za prvi del osuševanja 800.000 gld., in veščaki bodo preiskavali, ali se bodo mogli zmanjšati troški na podlogi manjše množine vode in manjšega znižanja struge.

Jaz bi želel, ko bi zato stvar več nego manj storili. Imamo namreč že žalostno izkušnjo: struga Ljubljani se je znižala, naredil Gruberjev kanal, a vendar smo ostali v vodi.

Prehajam na predmet, ki je zelo važen za Kranjsko in vreden popolne pozornosti poljedelskega ministerstva. To so podzemeljske vode po Krasu, ki delajo veliko škodo, dokler so na površji. V tem oziru moram ponoviti poljedelskemu ministerstvu deželno zahvalo (Dobro!

na desnici), da so se dela pričela s popolno odločnostjo in veliko požrtvovalnostjo. (Dobro! Dobro! na desnici.) Poudarjati moram vendar dve točki. Urejevanje podzemeljskega potoka je čudna reč. Znanstveni krogi se zelo zanimajo za preiskovanje podzemeljskih jam. Mnoga prodavanja po društvih dokazujejo, da se znanstveno občinstvo zanima za to stvar. To je važno, in mislim, da je v interesu znanstva opravičeno, ako se za ta namen več žrtvuje.

Z gospodarskega stališča moram opomniti, da je urejevanje podzemeljskih voda dobilo popolnoma drugo lice, ker pod zemljo ni interesentov, ki bi morali doplačevati. Druga točka je, da vsi proračuni za temni podzemeljski x ostanejo vedno x.

V proračunu bo morda 100.000 ali 150.000 gld., in prijetno bi nas iznenadilo, ko bi izhajali s 50.000 gld. Toda prva izkušnja je pokazala, da se mora 500.000 gld. izdati za načrt, ki bi bil morda vreden 100.000 gld.; torej je umevno, da dežela ali interesentje ne morejo toliko žrtvovati.

Stvar pa je velike vrednosti, in ni mi treba dalje o tem govoriti. Končujem s prošnjo, da bi se visoko poljedelsko ministerstvo oziralo na te posebne razmere deželne in na težavni položaj naš z isto blagovoljnostjo, s katero se je doslej, in še z večimi podporami, kakor jih dovoljuje melioracijska postava. (Pohvala na desnici. — Govorniku čestitajo.)

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Občni zbor za l. 1887. dne 14. junija t. l. v Ljubljani.

(Dalje.)

Blejska podružnica predlaga: „Glavni odbor naj prosi c. kr. deželne vlade, da blagovoli dati županom navod, kako naj postopajo pri pokončevanju hroščev, ne da bi bilo potrebno prisilno zvrševati dotične deželne postave.“ Predlog utemeljuje zastopnik blejske podružnice g. Žirovnik, kateri ga živo priporoča. Deželni odbornik g. Detela podpira ta nasvet. Deželni odbor je v zadnjem času večkrat sklenil podpore, ki so se delile kot nagrada šolski mladini za pridno pobiranje in uničevanje hroščev. I nadalje bode deželni odbor takim prošnjam prav rad ustrezal. — Ko je še tajnik gospod Pirc podpiral ta predlog, vzprejme se soglasno.

Blejska podružnica predlaga nadalje: „Občni zbor naj sklene, da se priredi prihodnje leto v Bledu živinska razstava“. — Tajnik g. Pirc podpira ta nasvet, naglašajoč, da je bila lansko leto živinska razstava v Metliki letos bode v Logatci, in prav umestno bi bilo tako prekrajinsko razstavo prihodnje leto napraviti na Gorenjskem in to v Bledu. — Predlog se vzprejme.

Podružnica trebanjska nasvetuje: „Občni zbor naj ukrene, da bode 1889. leta živinska razstava v Trebnjem za trebanjski in zatiški okraj“. Gospod dr. Papež podpira ta predlog, ker gojita okraja zatiški in trebanjski najlepšo živino na Dolenjskem. Trebnje je v sredi okraja in ima dobra občila, in ker se bode letos cesta čez Wagenšperk preložila, prignali bodo živino ne samo iz teh dveh, nego tudi iz sosednjih okrajev. Tajnik gosp. Pirc opomni, da je centralni odbor že ukrenil napraviti živinske razstave po krajih, koder jih doslej ni bilo, kakor v Bohinji, v Kranjski gori, letos pa v Ribnici. Centralni odbor bode podpore prosil kranjski deželni zbor in jo bode gotovo tudi za okrajno trebanjsko živinsko razstavo pridobil. — Predlog se vzprejme.

Trebanjska podružnica predlaga: „Občni zbor naj ukrene, naj glavni odbor pri finančnem in pravosodnem ministerstvu izposluje, da bi se prepisi zaradi soglasja katastra z zemljiško knjigo vselej tedaj, kadar je zvršenje tega soglasja le s posestno pravdo mogoče, vršili kolkov in pristojbin prosti“. Predlog podpira z daljšim govorom centralni odbornik g. Lenarčič. Govorniku je dobro znano, koliko treba novcev, da se kataster popolnoma uredi. Drugi in tretji posestnik je že vpisan na posestvu, in še je ostalo vse pri starem. Če gre za velike kupčije, naj že bode, ali kadar le za 20 do 30 gld., potem so troški od 10 do 15 gld. pač preveliki. Torej naj bi bil odpis pri tako malih vsotah kolka in pristojbine prost. Predlog se vzprejme.

Trebanjska podružnica predlaga končno: „Glavni odbor naj ukrene, da bode premiranje konj za okraje Žužemberk, Trebnje, Zatičino in Mokronog odslej v Trebnjem, ker sta Vrhnika in Št. Jernej preoddaljena“. Predlog podpira g. tajnik Pirc in javlja, da se bode izročil konjerejskemu odseku, kateri ga bode gotovo uvažal in zvršil. Predlog se vzprejme.

(Dalje naslednjič.)

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

82.

Mrtvo morje.

(Dalje.)

Jožef Flavij nam pripoveda, da je pometal Vespažijan več jetnikov z zvezanimi rokami na hrbtu v morje, da vidi, kaj bode voda naredila. Da-si jetniki niso znali plavati, in je bilo morje ondi najglobočje, vendar se niso potopili, voda jih je nosila na površini. Kedaj pa kedaj plavajo po mrtvem morju ogromne klade asfalta. Velé, da je asfalt kaplja s skal na vzhodnem obrežju.

Mrtvo morje je pravo ime za to slano vodo. V tej vodi ne žive ribe, niti druga organska bitja, in tudi ne morejo živeti. Preunesli so rib z Jordana v mrtvo morje,